

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Horki, gub. mohylewska, Cesarstwo Rosyjskie; obecnie Białoruś

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Muzeum Horyhoreckiego Instytutu Rolniczego (Музей Горыгорецкого земледельческого института)

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Muzeum uczelniane/szkolne

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Muzeum szkoły wyższej, o różnorodnych zbiorach, jednak skoncentrowanych wokół tematyki gospodarstwa wiejskiego: zbiory maszyn i urządzeń rolniczych, instrumenty weterynaryjne, modele, okazy botaniczne itd.

Daty działalności / zakres czasowy:

1848–1864

Dostępność

Ograniczone: nauczyciele i uczniowie, a także – zapewne – inne osoby związane ze szkołą.

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Mnemoniczna

Rodzaj pamięci

Narodowa: rosyjska/polska/białoruska; lokalna

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

Obszar cywilizacji technicznej: narzędzia, maszyny, modele, instrumenty weterynaryjne/obszar naturalny: okazy botaniczne, geologiczne itp.

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	Nie istnieje	Główny budynek Horeckiego (Gorygoreckiego) Instytutu Rolniczego
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	X	X
GODZINY OTWARCIA	X	X

DYREKTORZY	X	X
ZARZĄDCA	X	Instytut Rolny w Horkach
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)	X	Pomieszczenia przystosowane

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

Brak

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Do planowanego muzeum miały trafić: „wszystkie możliwe przedmioty, znajdujące się w użyciu gospodarstw rolnych w ojczyźnie”. Celem stworzenia placówki była pomoc w edukacji młodzieży w zakresie gospodarki rolnej

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Instytut Rolniczy i w jakiejś mierze gubernia mohylewska

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Instytut Rolniczy, powołany do życia na mocy decyzji Mikołaja I w 1836 r., działający od 1840 r., będący pierwszą rolniczą szkołą wyższą na terenie Cesarstwa Rosyjskiego. Zlikwidowany w 1864 r. po powstaniu styczniowym (w Horkach pozostały tylko niższe klasy).

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Brak szczegółowych danych.

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Zob. rubryka: Założyciele

Szczegółowa historia instytucji

Powstałe z inicjatywy kadry Instytutu Rolnego w Horkach, z dużym udziałem jako autora ogłoszonej w 1846 r. koncepcji prof. agronomii Bogdana Celińskiego. Zaczęło funkcjonować od 1848 r., choć zbiory zaczęto gromadzić już w roku poprzednim. Właściwą strukturę przybrało już w samym początku swego istnienia. Później tylko rozszerzało zbiory i przekształcało ekspozycje. Zlikwidowane w 1864 r. w ramach represji popowstaniowych, bowiem wzięta w nim udział duża grupa studentów Instytutu. Zamknięte i przeniesione (w większości) do Instytutu Leśnego w Petersburgu.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

Według planu przedstawionego przez profesora instytutu B. Celińskiego przedstawionemu w 1846 r. Ministerstwu Dóbr Państwowych do planowanego muzeum miały trafić: „wszystkie możliwe przedmioty, znajdujące się w użyciu gospodarstw rolnych w ojczyźnie”. Po zatwierdzeniu projektu muzeum w początku 1847 r. zaczęto się gromadzenie zbiorów. W czasopiśmie wspomnianego Ministerstwa w 1848 r. (nr 33) wydrukowano instrukcję w sprawie gromadzenia i wysyłania rzeczy do muzeum rolniczego instytutu. Główną część kolekcji dostarczyły placówce organy Ministerstwa w latach 1847–1850. Poza tym planowano nabywanie obiektów podczas wystaw rolniczych krajowych i zagranicznych. Tak na przykład w 1851 r. podczas Światowej Wystawy w Londynie zakupiono rolnicze przyrządy i maszyny produkowane w Wielkiej Brytanii i USA. Poza tym zwracano uwagę, aby w działalność zbieracką zaangażowali się pracownicy i studenci Instytutu. Chodziło o odpowiednie przedmioty znajdujące się na terenie guberni mohylewskiej.

Według danych z 1850 r. już wówczas muzeum przedstawiało się imponująco. Jego zbiory podzielone były w następujący sposób:

- ojczyźniane muzeum rolnicze – 1790 obiektów;
- gabinet urządzeń i maszyn rolniczych – 432 obiekty;
- gabinet fizyczny: 146 obiektów;
- gabinet chemiczny i laboratoria – 1627 obiektów;
- gabinet zoologiczny – 5562 obiekty;
- kolekcja botaniczna – 1901 obiektów;
- gabinet mineralogiczny – 2287 obiektów;
- gabinet anatomiczno-patologiczny – 386 obiektów;
- kolekcja przyrządów geodezyjnych i innych – 42 obiekty;
- instrumenty weterynaryjne – 116 obiektów

Łącznie: 14289 obiektów.

W 1850 r. dyrektor Instytutu A. Wojno-Kuryński powiadamiał Wolne Ekonomiczne Towarzystwo, że zbiory botaniczne są prezentowane w specjalnych donicach ustawionych na uformowanej amfiteatralnie platformie.

W 1852 r. ta część zbiorów uległa znacznemu powiększeniu dzięki ekspedycji botanicznej przeprowadzonej przez prof. E. Rego w pd. rejonach Cesarstwa.

Z kolei, według regulaminu Instytutu z 1860 r. znajdowały się w nim do dyspozycji kadry i studentów

W par. 97 tego samego dokumentu mowa z kolei o udogodnieniach (identycznych z posiadanymi przez uniwersytety), jeśli chodzi o sprowadzanie z zagranicy na potrzeby uczelni książek, tablic, map,, a także różnego rodzaju narzędzi rolniczych, modeli i maszyn. Mogły one być importowane bezcłowo.

Przez cały czas swego istnienia muzeum powiększało swoje zbiory, także w wyniku darowizn prywatnych osób i towarzystw. Ulegała też przekształcaniu ich ekspozycja. Wiadomo na przykład, że jakiś czas przed VIII 1861 r. dokonano odnowienia gabinetu modeli.

Zbiory, a przynajmniej ich cenniejsza część, wyceniona na 36590 rubli, została zapakowana w 76 skrzyń i wysłana do Instytutu Leśnego w Petersburgu. Mnie wartościowe rzeczy zostawiono w Horkach.

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Brak danych

Strategia pozyskiwania zbiorów

Zakupy

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Brak szczegółowych danych

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

1852 r. – ekspedycja prof. E. Rego do pd. regionów Rosji w celu pozyskania obiektów botanicznych.

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

Instytut Rolniczy w Gorkach na mocy decyzji Senatu z 23 VII 1864 r. został zamknięty i przeniesiony wraz ze zbiorami do Instytutu Leśnego w Petersburgu.

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

Na terenie Instytutu

Wystawy czasowe

Brak danych

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Brak danych

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Muzeum jako takie publikacji nie wydawało

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Ministerstwo Dóbr Państwowych, Wolne Towarzystwo ekonomiczne

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Instytut i jego goście

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

Brak szczegółowych danych

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

- Цитович С. Г., *Горыгорецкий Земледельческий Институт – первая в России высшая сельскохозяйственная школа (1836 – 1864)*, Горки 1960.
- Гужалоўскі А., *Нараджэнне беларускага музея*, Мінск 2001.
- *Hore-horeckie rolnicze zakłady naukowe*, „Kuryer Wileński. Gazeta urzędowa”, 1861, nr 60 (4 VIII), s. 593.
- Иваницкий И.П., *Сельскохозяйственные музеи в крепостной России (1765–1861 гг.)*, [w:] *Очерки истории музейного дела в России*, т. II, Москва 1960, s. 49–53
- Ліўшыц У. М., *Горкі: Старонкі гісторыі*, Мінск 2007.
- Могилевская губерния. *Государственные, религиозные и общественные учреждения (1772–1917)*, Минск 2014, s. 594–599.
- *Положение о Горыгорецком земледельческом институте*, С.-Петербург 1860.
- *Записки Горы-Горецкого земледельческого института*, С.-Петербург 1852, ks. 1, s. 18.

- Журнал министерства государственных имуществ. 1848. № 33, s. 29 [non vidi, cyt za: Гужалоўскі А., *Нараджэнне беларускага музея*, Мінск 2001].

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

- РДГА, ф. 398, оп. 27, одд. 10338, арк. 54; РДГА, ф. 398, оп. 25, одд. 9732, арк. 8.

- НГАБ ф. 1430, вон. I, адз. зах. 25250, арк. 10 [non vidi, cyt za: Иваницкий И.П., *Сельскохозяйственные музеи в крепостной России (1765–1861 гг.)*, [w:] *Очерки истории музейного дела в России*, т. II, Москва 1960].

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Brak

Ciekawe cytaty

UWAGI:

Brak

OPRACOWANIE:

Автор opracowania:

Dariusz Dąbrowski

Data sporządzenia karty:

--

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

Warszawa 2017; Mińsk 2019

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA	